

Η αυτοματοποίηση της ορομετρίας: Πρώτα αποτελέσματα

Jean Quirion

(Μετάφραση: **Μιχάλης Καλλέργης**)

Η ΟΡΟΜΕΤΡΙΑ

Η ορομετρία είναι το μέτρο της εμφύτευσης όρων ή, ευρύτερα, της χρησιμοποίησης όρων.

Η ορομετρική έρευνα είναι εγχείρημα που αποβλέπει στη μέτρηση της εμφύτευσης όλων των όρων που κατασημαίνουν κάποια έννοια ή κάποιο σύνολο εννοιών. Πραγματοποιούμενη γενικώς σε κάποια ομοιογενή εννοιακή ομαδοποίηση, όπως σε έναν υποτομέα, αποτελεί το κατ'εξοχήν μέσο αξιολόγησης της χρησιμοποίησης ορολογίων.

Μέχρι τώρα οι ορομετρικές έρευνες αφορούσαν κυρίως τη χρησιμοποίηση λεξιλογίων προερχόμενων από τη διεργασία προγραμματισμένης μεταβολής που αποτελούν οι γλωσσικές και ορολογικές διευθετήσεις που πραγματοποιούνται από κρατικούς οργανισμούς με αποστολή γλωσσικού χαρακτήρα. Όπως όμως θα δούμε στη συνέχεια η ορομετρία δεν περιορίζεται στο πλαίσιο αυτό.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗΣ

Σύμφωνα με τον Pierre Auger (1986: 48), η προγραμματισμένη ορολογική μεταβολή κατατέμενεται σε διάφορα στάδια: «[...] θα θεωρήσουμε ως χαρακτηριστικές της ορολογικής διευθέτησης έξι θεμελιώδεις λειτουργίες: α) λειτουργία αναζήτησης, β) λειτουργία τυποποίησης, γ) λειτουργία διάχυσης, δ) λειτουργία εμφύτευσης, ε) λειτουργία αξιολόγησης και ελέγχου, στ) λειτουργία επικαιροποίησης [...]».

Η ορομετρία εισέρχεται προς το τέλος της διεργασίας, κατά την αξιολόγηση και τον έλεγχο. Η σχετική πρωτοτυπία της ορομετρίας εξηγείται από το γεγονός ότι πριν την αξιολόγησή της πρέπει να αφηθεί να παρέλθει ο χρόνος ο αναγκαίος για την εμφύτευση, του οποίου η διάρκεια είναι δύσκολο να εκτιμηθεί με ακρίβεια, τοποθετείται όμως γενικώς μεταξύ επτά και πενήντα ετών (Quirion, 2003a).

Μολονότι στην ορολογική μεταβολή ανέκαθεν οι κρατικοί οργανισμοί καταλαμβάνουν το προσκήνιο, δεν κατέχουν και την αποκλειστικότητα. Οι οργανισμοί του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι επιχειρήσεις και τα μέσα είναι σε ίση βάση φορείς που μπορούν να προσφεύγουν στην ορομετρία. Ο επιδιωκόμενος στόχος είναι σε όλες τις περιπτώσεις πανομοιότυπος: να επιβεβαιώνεται πως από άποψη ορολογική οι εσωτερικές και εξωτερικές επικοινωνίες του οργανισμού είναι αποτελεσματικές.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΡΟΜΕΤΡΙΑΣ

Η ορομετρία φωτίζει με τρόπο καινούργιο το θέμα της τύχης των διαχεόμενων όρων. Παρέχει τη δυνατότητα ποσοτικοποίησης της σχετικής χρησιμοποίησης κάποιου όρου σε σχέση με τους ανταγωνιστές του όρους, δηλαδή τους υπόλοιπους όρους που κατασημαίνουν την ίδια έννοια. Ας σημειωθεί πως οι ανταγωνιστές αυτοί είναι δυνατόν να προέρχονται από διαφορετικές γλώσσες, στην περίπτωση εφαπτόμενων γλωσσών (παραδείγματος χάρη η φινλανδική και η σουηδική στη Φινλανδία ή ακόμη η καταλανική και η καστιλιανή στην Καταλωνία).

Τα αποτελέσματα μιας ορομετρικής έρευνας παρέχουν ποσοτικά δεδομένα για την εμφύτευση καθενός από του όρους που μελετήθηκαν: το συντελεστή εμφύτευσης. Με τιμή κυμαινόμενη μεταξύ 0 και 1 (0 σημαίνει χρησιμοποίηση μηδενική και 1 χρησιμοποίηση αποκλειστική του όρου για την κατασημάνση της έννοιας), ο συντελεστής εμφύτευσης ποσοτικοποιεί με ακρίβεια τη χρησιμοποίηση όρων. Σε κλίμακα τομέων ή υποτομέων οι συντελεστές εμφύτευσης σκιαγραφούν την εικόνα της χρησιμοποίησης ενός ορολογίου. Είναι λοιπόν δυνατόν να εξεταστούν διάφορες επί μέρους πλευρές: η επικράτηση όρων σε μια γλώσσα περισσότερο απ'ό,τι σε κάποια άλλη· η χρησιμοποίηση όρων που συνιστώνται ή είναι τυποποιημένοι σε σχέση με εκείνους που απλώς προτείνονται· η ορολογική ποικιλότητα σε συνάρτηση με τον τύπο κειμένων, το φέρον μέσο διάχυσης, τον τομέα ή τον υποτομέα κ.λπ.

Το αρχικό κίνητρο για τις έρευνες με αντικείμενο τη μέτρηση της εμφύτευσης όρων ήταν η επιθυμία απόκτησης στοιχείων σχετικών με την επιτυχία της ορολογικής διευθέτησης. Είναι λοιπόν φυσικό πως ό,τι αξιοσημείωτο έχει αποφέρει μέχρι σήμερα η ορομετρία άπτεται των χρήσεων όρων σε δεδομένο γεωγραφικό χώρο. Δεν πρέπει πάντως να διαφεύγει ότι η χρησιμοποίηση όρων σήμερα είναι καρπός πλήθους αποφάσεων που έχουν ληφθεί από τους ορολόγους παλαιότερα σε ολόκληρη την πορεία των εργασιών ορολογίας: επιλογή όρων προς διατήρηση ή απόρριψη και, μεταξύ άλλων, δημιουργία νεολογισμών. Εννοείται ότι αυτό το πλήθος αποφάσεων βασίζονται στις τρέχουσες μεθόδους εργασίας στην ορολογία. Παραδείγματος χάρη, οι κανόνες που γενικά τέθηκαν για τη δημιουργία νεολογισμών προάγουν όρους σύντομους, που μπορούν να δίνουν παράγωγα και σύμφωνους προς τους φωνητικούς, γραμματικούς και συντακτικούς κανόνες. Ενώ όμως οι κανόνες αυτοί φαίνονται λογικοί, δεν έχουν αποδειχθεί. Οντως είναι δύσκολη η πλήρης επικύρωση των ορολογικών μεθόδων χωρίς σαφή γνώση των συνεπειών τους. Ακριβώς λοιπόν αυτές τις επιπτώσεις ανασύρει από τώρα και στο εξής στην επιφάνεια η ορομετρία: μόλις γίνουν γνωστά τα αποτελέσματα της εμφύτευσης όρων, είναι πλέον δυνατό να αρχίσει η έρευνα για τα αίτιά τους. Είναι καλό να γνωρίζει κανείς τους συντελεστές εμφύτευσης είναι όμως σαφώς χρησιμότερο να γνωρίζει την αιτία τους. Μπορεί να παρατηρηθούν τα χαρακτηριστικά των καλώς εμφυτευμένων και των κακώς εμφυτευμένων όρων για να συναχθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές των προσώπων που εκφράζονται. Η μελέτη αυτή κλείνει το βρόχο των σταδίων της ορολογικής διευθέτησης κατά Pierre Auger (1986): όταν πραγματοποιηθούν η αξιολόγηση και ο έλεγχος της ορολογικής διευθέτησης, είναι δυνατόν να μπορεί να ξεκινήσει η τελική φάση, η φάση της επικαιροποίησης των ορολογιών. Αυτό μπορεί να έχει ως συνέπεια την επανεξέταση, την επικύρωση ή την αντικατάσταση των κριτηρίων και μεθόδων εργασίας που διέπουν τις ορολογικές εργασίες .

ΟΙ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Σύμφωνα με τις έρευνές μας, μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί μια εικοσάδα ορομετρικές έρευνες, σε τέσσερα κράτη: Ισραήλ, Γαλλία, Καταλωνία και Κεμπέκ.

Επισημαίνεται αμέσως πως τα χαρακτηριστικά τους τις καθιστούν δυσχερώς συγκρίσιμες. Εστιάζονται σε διακριτές παραμέτρους: στη γραπτή ή στην προφορική επικοινωνία, στην επίσημη ή στην προσωπική επικοινωνία, στη χρησιμοποίηση των όρων ή στη γνώση τους, στην πραγματική χρησιμοποίηση ή στη δηλωθείσα συμπεριφορά, στη σχετική ή απόλυτη συχνότητα χρησιμοποίησης κ.λπ.

Η ορομετρία είναι δραστηριότητα απαιτητική σε χρόνο και σε ανθρώπινους πόρους. Εκτός από τη δημιουργία του σώματος υλικού, πρέπει να ολοκληρωθούν με επιτυχία αρκετές φάσεις, οι οποίες θα αναφερθούν στη συνέχεια. Για την επιτάχυνση της διεργασίας δημιουργήθηκε ορομετρικό λογισμικό σε συνεργασία με το Εθνικό συμβούλιο ερευνών του Καναδά, στο Κέντρο γλωσσικών ερευνών και τεχνολογιών, που βρίσκεται στο χώρο του Πανεπιστημίου του Κεμπέκ, στο Outaouais, στον Καναδά.

ΒΑΡΣΑΗ, ΟΡΟΜΕΤΡΙΚΟ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟ

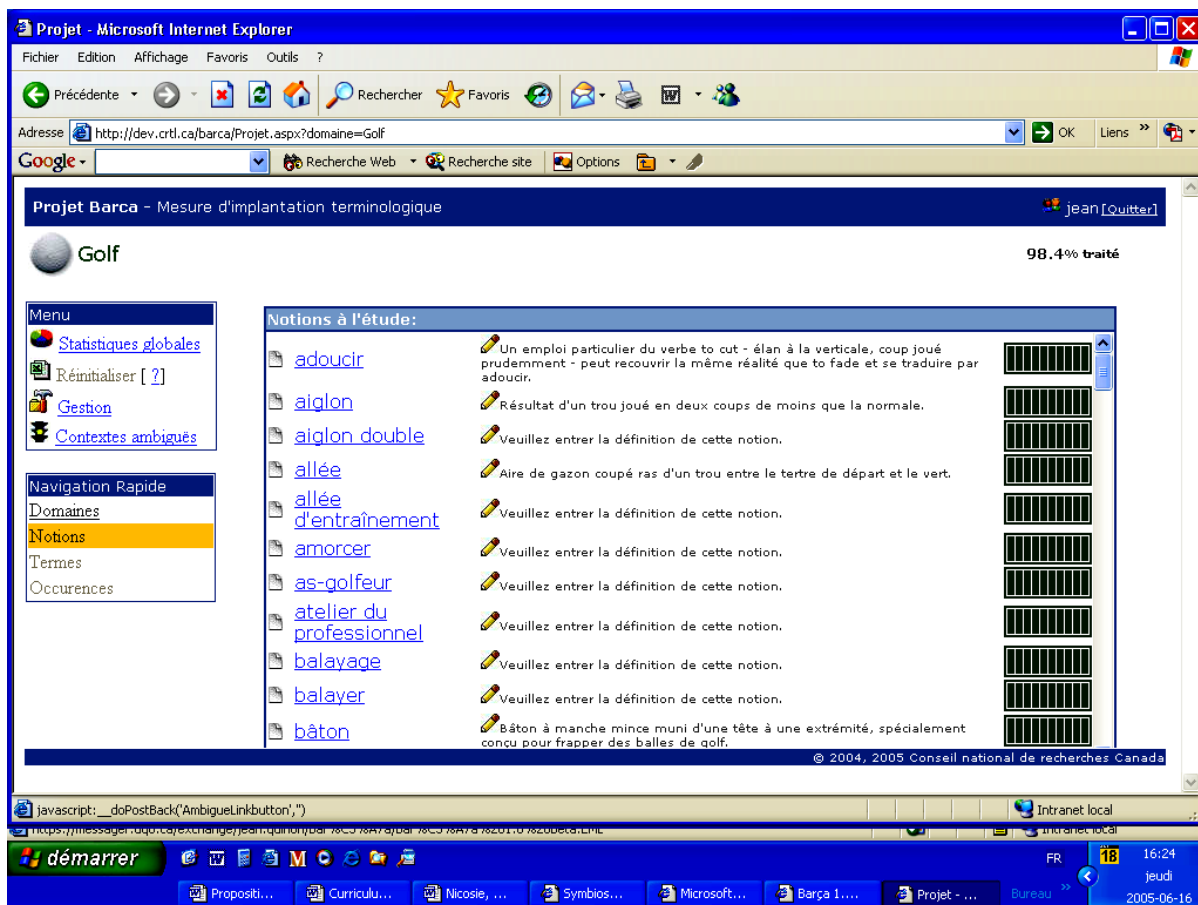
Το ορομετρικό λογισμικό Barçah αναπτύχθηκε το έτος 2005. Είναι το πρώτο λογισμικό του είδους αυτού. Βασίζεται στο ορομετρικό πρωτόκολλο που αναπτύξαμε (Quirion, 2003a). Τα χαρακτηριστικά του πρωτοκόλλου αυτού είναι: μελετά τις γραπτές επίσημες επικοινωνίες, σε δεδομένο τομέα, σε κάποιο γεωγραφικό χώρο ή κάποιο οργανισμό, σε δεδομένη χρονική περίοδο. Στηρίζεται στους τέσσερις φορείς διάχυσης της ορολογίας που αναφέρθηκαν από το Jean-Claude Corbeil (1980), δηλαδή τη δημόσια διοίκηση, την οικονομία, την εκπαίδευση και τα μέσα.

ΕΞΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ

Το πρωτόκολλο παρομοιάζει με σφυγμομέτρηση, στο βαθμό που υπόκειται στους ίδιους κανόνες δειγματοληψίας. Άλλωστε είναι δυνατόν να υπολογιστεί το περιθώριο σφάλματός του. Το πρώτο στάδιο συνίσταται στην επιλογή του τομέα. Επειδή, ας το υπενθυμίσουμε, η ορομετρία είναι δραστηριότητα απαιτητική σε χρόνο, συνιστάται γενικώς η επιλογή μάλλον κάποιου υποτομέα παρά ενός ολόκληρου τομέα, προκειμένου να περιορίζεται το πλήθος όρων που μελετώνται. Ακολουθεί η επιλογή εννοιών, η αύξηση του πλήθους των οποίων συνεπάγεται ταχεία αύξηση των όρων. Η πείρα μας δείχνει πως, στην περίπτωση δύο εφαπτόμενων γλωσσών, μία έννοια κατασημαίνεται κατά μέσον όρο από πέντε όρους. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο οι περισσότερες από τις ορομετρικές έρευνες που διεξήχθησαν μέχρι σήμερα δεν υπερβαίνουν τη μία ή τις δύο εκατοντάδες εννοιών, πλήθος που μπορεί να αντιστοιχεί σε χίλιους περίπου όρους.

Όταν καθοριστούν οι έννοιες, γίνεται απογραφή των όρων. Για να αποδοθεί όσο πιο σωστά γίνεται η ορολογική εικόνα, κατά το στάδιο αυτό απογράφεται το σύνολο των όρων που δυνητικά κατασημαίνουν καθεμία από τις έννοιες της μελέτης. Όμως προσοχή! Δεν πρόκειται για την πραγματοποίηση εργασιών ορολογίας σύμφωνα με τους προβλεπόμενους κανόνες και τύπους αλλά για την αξιοποίηση των εργασιών που έχουν προγενέστερα πραγματοποιηθεί στον τομέα. Για το σκοπό αυτό ανατρέχει κανείς σε εθνικές ή διεθνείς βάσεις δεδομένων, όπως η Teleterm (τηλεπικοινωνίες) η Infoterm (τεχνολογίες πληροφοριών) ή η Eurodicautom. Χωρίς αυτό να προκαλεί έκπληξη, στην Ελλάδα οι όροι που θα συλλεχθούν θα είναι ελληνικοί είναι όμως δυνατόν να περιληφθούν ανταγωνιζόμενοι όροι, παραδείγματος χάρη στα αγγλικά. Ας σημειωθεί πως βασικά ενδιαφέρουν τα σχετικά με την εμφύτευση μόνο των ελληνικών όρων, εφόσον δεν υφίσταται ανταγωνισμός εκ μέρους άλλων γλωσσών. Η μελέτη που ακολουθεί για τα χαρακτηριστικά τους «αίρει τον πέπλο» από τους παράγοντες της εμφύτευσης.

Στο στάδιο αυτό η αξιοποίηση των βάσεων ορολογίας είναι δυνατόν να αυτοματοποιηθεί. Συμφωνίες με τους υπευθύνους των βάσεων αυτών προσφέρουν το πλεονέκτημα πρόσβασης στα δεδομένα πριν την επεξεργασία τους. Έτσι είναι δυνατό να επιλέγονται και να μεταφέρονται ηλεκτρονικώς στο ορομετρικό λογισμικό ορολογικά σύνολα (τομέας, υποτομέας, έτος εισαγωγής, κατάσταση του όρου (επισημοποιημένος ή όχι) κ.λπ.). Πλεονεκτήματα: δεν είναι αναγκαία η συγκέντρωσή τους, με αποτελέσματα κέρδος χρόνου και μείωση κινδύνου σφαλμάτων.

Σχήμα 1. Διεπαφή του λογισμικού Barçah, όπου παρουσιάζονται στον κεντρικό χώρο αριστερά οι έννοιες που μελετώνται, στο κέντρο ο ορισμός τους και δεξιά η κατάσταση από άποψη άρσης των αμφισημιών.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΥΛΙΚΟΥ

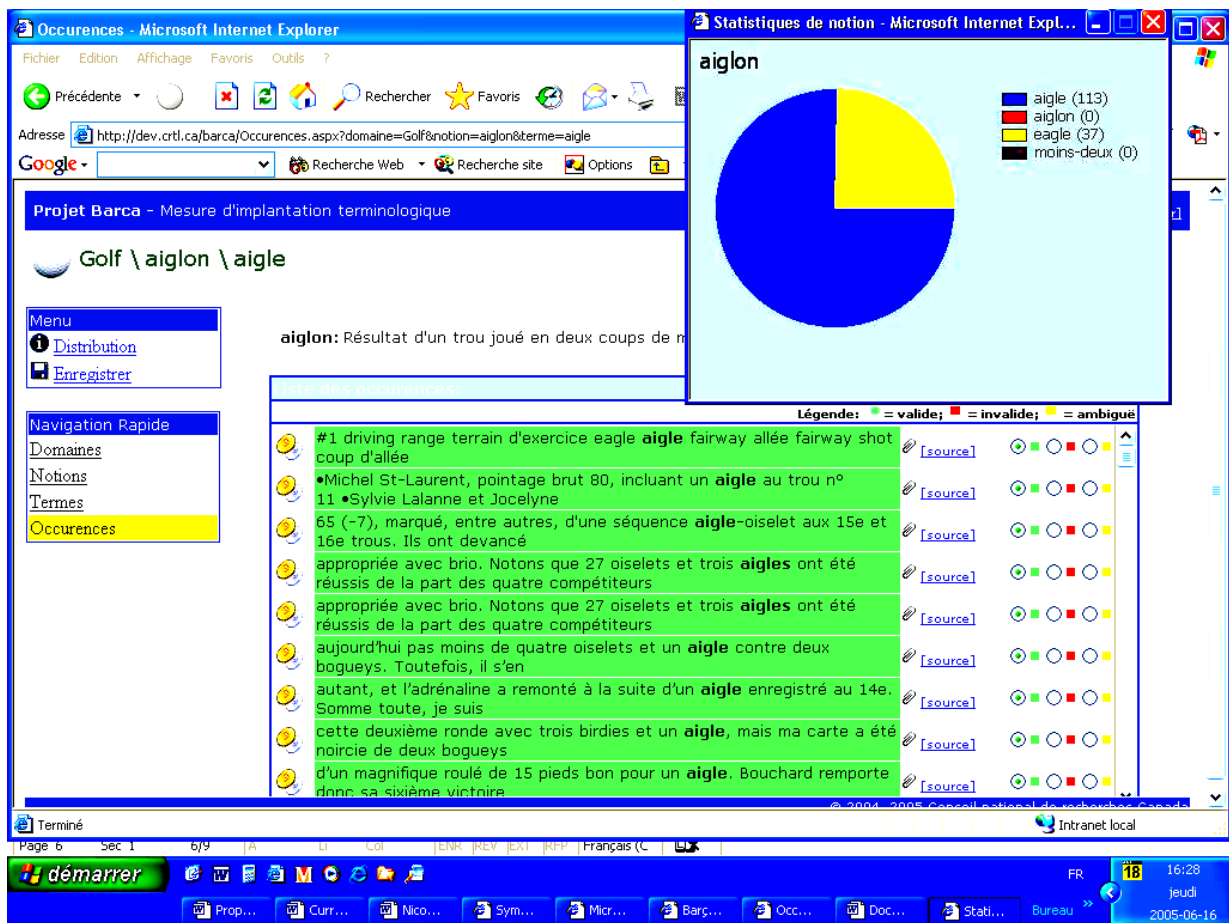
Μόλις είναι γνωστοί οι όροι, πρέπει να συγκροτηθεί το σώμα υλικού στο οποίο θα αναζητηθούν. Στην περίπτωση της ορομετρίας σε κλίμακα ενός μόνο οργανισμού, το σώμα υλικού σχηματίζεται από το σύνολο των κειμένων που έχουν παραχθεί από τον οργανισμό κατά τη θεωρούμενη περίοδο. Σε περίπτωση γλωσσικής διευθέτησης, τα έγγραφα που έχουν παραχθεί από τους τυπικούς παίκτες του τομέα συνιστούν το σώμα υλικού της περιόδου που μελετάται. Τα φέροντα μέσα της δημόσιας διοίκησης, της οικονομίας, της εκπαίδευσης και

των μέσων συνιστούν επίσης υποσώματα υλικού. Σε ιδανική περίπτωση τα έγγραφα αυτά αντλούνται από τους ιστοτόπους των οργανισμών αυτών, στάδιο που μπορεί ευχερώς να αυτοματοποιηθεί. Άλλως τα έγγραφα πρέπει πρώτα να παραληφθούν από τους οργανισμούς και στη συνέχεια να ψηφιακοποιηθούν.

Όταν σχηματιστεί το σώμα υλικού σε ηλεκτρονικό μορφότυπο, αποσύρονται τα αρχεία σε όλες τις γλώσσες εκτός από αυτές που μελετώνται και στη συνέχεια το σώμα υλικού ευρετηριάζεται.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ, ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΙΜΕΝΩΝ

Τη συνέχεια της εργασίας αναλαμβάνει κατά μεγάλο μέρος το λογισμικό Barzah. Το λογισμικό αυτό πραγματοποιεί την αναζήτηση των όρων σε όλα τα σώματα υλικού. Παραδείγματος χάρη, έρευνα για τη χρησιμοποίηση 750 όρων σε τέσσερα υποσώματα υλικού σημαίνει περίπου 3 000 ερωτηματοθετήσεις. Εφόσον οι ερωτηματοθετήσεις αυτές πραγματοποιούνται αυτομάτως από το Barzah, ο χρήστης δεν χάνει το χρόνο του με τους όρους που απουσιάζουν από το σώμα υλικού και οι οποίοι αντιπροσωπεύουν μέχρι το 80 % των αναζητούμενων όρων (τουλάχιστον αυτό συμβαίνει στον τομέα των συνταξιοδοτικών καθεστώτων και στον τομέα των μεταφορών στο Κεμπέκ). Βεβαίως, όταν πραγματοποιηθεί η ερωτηματοθέτηση, το λογισμικό Barzah δεν αίρει αυτομάτως την αμφισημία των συγκεκριμένων. Εναπόκειται στον ορολόγο και μόνο να προσδιορίσει εάν, παραδείγματος χάρη, η παρουσία του «*carrefour*» (σταυροδρόμι) αφορά τον τομέα των μεταφορών τον οποίο μελετά («τόπος όπου συναντώνται πολλές συγκοινωνιακές οδοί») και όχι τη γενική γλώσσα («τόπος όπου συναντώνται πολλές ιδέες»). Η άρση των αμφισημιών πραγματοποιείται σε περιβάλλον «φιλικό», όπου παρουσιάζονται έως τρία επίπεδα συγκεκριμένου, ανάλογα με τις ανάγκες του χρήστη: ένα συγκεκριμένο περιοριζόμενο σε δύο γραμμές, ένα συγκεκριμένο διευρυμένο με πολλές παραγράφους και το αρχικό συγκεκριμένο, δηλαδή το αρχικό έγγραφο, με τη σελιδοποίησή του. Σε καθεμία από τις περιπτώσεις, ο υπό μελέτη όρος εμφανίζεται εντονότυπος ώστε να εντοπίζεται ταχέως. Με τη βοήθεια ραδιοκομβίων ο ορολόγος επισημαίνει αν ο παρουσιαζόμενος όρος είναι έγκυρος ή όχι υπό το πρίσμα του τομέα που μελετάται ή αν είναι αμφίσημος.

Σχήμα 2. Διεπαφή του λογισμικού Barçah. Στο κέντρο το επισημειωμένο περιορισμένο συγκεκριμένο που παρουσιάζει, εντονότυπα, τον όρο που μελετάται. Δεξιά του συγκεκριμένου η υπερκειμενική ζεύξη [source] (πηγή) εμφανίζει το διευρυμένο συγκεκριμένο. Τελείως δεξιά τα ραδιοκομβία που χρησιμοποιούνται για την επικύρωση των συγκεκριμένων. Επάνω δεξιά πίνακας στατιστικών στοιχείων χρησιμοποίησης που παράγονται από το λογισμικό.

Άλλο πλεονέκτημα του λογισμικού αποτελεί η ικανότητά του να επιλέγει συγκεκριμένα τυχαία, που είναι χρήσιμη όταν ένας όρος σημειώνει έντονη παρουσία σε κάποιο σώμα υλικού. Ας υποθέσουμε πως ο όρος «*carrefour*» εμφανίζεται στο σώμα υλικού 1 200 φορές. Όπως έδειξαν οι δοκιμές, αρκεί η άρση της αμφισημίας σε 100 παρουσίες του όρου επιλεγόμενες τυχαία για να προκύψει πιστή εικόνα ενός πολύ ευρύτερου συνόλου (Quirion, 2003a). Το λογισμικό θα παρουσιάσει στο χρήστη 100 τυχαίες εμφανίσεις του όρου. Ας υποθεθεί τώρα πως η όχι αυτόματη άρση των αμφισημιών των 100 αυτών εμφανίσεων του όρου δείχνει ότι το 33 % των συγκεκριμένων αφορούν το «*carrefour*» με την έννοια που αναζητείται στον τομέα των μεταφορών. Στην περίπτωση αυτή το Barçah θα εγγράψει αυτομάτως 400 εμφανίσεις του όρου (1 200 X 33 %).

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΕΜΦΥΤΕΥΣΗΣ

Όταν ολοκληρωθεί η άρση της αμφισημίας, το Barçah παράγει αυτομάτως στατιστικά στοιχεία για τη χρησιμοποίηση των όρων. Πρόκειται για το συντελεστή εμφύτευσης. Οι συντελεστές αυτοί ποσοτικοποιούν τη χρησιμοποίηση κάθε όρου λαμβανόμενου

μεμονωμένως. Στη συνέχεια με διάφορες ομαδοποιήσεις διαφοροποιείται η εικόνα της χρησιμοποίησης κατά φέρον μέσο, κατά τύπο όρων, κατά ηλικία του όρου κ.λπ., οπότε, μεταξύ άλλων, προκύπτουν στοιχεία για ερωτήματα όπως: εμφυτεύονται οι επισημοποιημένοι όροι ευκολότερα από τους συνήθεις όρους; Είναι η δημόσια διοίκηση επικεφαλής όσον αφορά τη χρησιμοποίηση των επισημοποιημένων όρων; Ποία είναι η μέση ηλικία των όρων των περισσότερο εμφυτευμένων; Προφανώς, όπως ειπώθηκε και προηγουμένως, πρωταρχικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η γνώση των παραγόντων που επηρεάζουν την εμφύτευση όρων.

ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΥΝΗΤΙΚΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ

Δεν υπάρχει αμφιβολία για το ενδιαφέρον της ορομετρίας και τη χρησιμότητα του λογισμικού Barçah. Η μερική αυτοματοποίηση της μέτρησης της χρησιμοποίησης επιφέρει σημαντική μείωση – της τάξεως του 60 % - του χρόνου που απαιτείται για ένα εγχείρημα ορομετρίας. Αυτή η επιτάχυνση των εργασιών επιτρέπει την πρόβλεψη μέτρων ανάλογων ώστε να παρακολουθείται η εξέλιξη της εμφύτευσης όρων, διότι η συγχρονική ορομετρική μέτρηση προσφέρει απλώς ένα στιγμιότυπο της χρησιμοποίησης όρων ενώ η εξέλιξή της, που είναι δυνατή με διαχρονικά μέτρα, παρουσιάζει ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Παραδείγματος χάρη, τώρα συνεργαζόμαστε με τον Οργανισμό γαλλικής γλώσσας του Κεμπέκ για την παρακολούθηση της εξέλιξης της ορολογίας κάποιου αναδυόμενου τομέα, των νανοτεχνολογιών. Με μετρήσεις εξαμηνιαίες θα γίνει γνωστή η εξέλιξη της χρησιμοποίησης, οπότε ταυτοχρόνως θα αποκαλυφθεί η διεργασία της εμφύτευσης όρων ώστε να προσαχθούν στοιχεία απαντήσεων στα ερωτήματα: πόσος χρόνος απαιτείται για να τεθεί σε χρήση κάποιος όρος; Ποίο το κρίσιμο χρονικό διάστημα κατά το οποίο, ενδεχομένως, πρέπει να γίνεται η σχετική προώθηση; Ποία η μέση διάρκεια καθεμιάς από τις φάσεις του κύκλου ζωής ενός όρου;

Το ορομετρικό πρωτόκολλο προσφέρει επίσης τη δυνατότητα, αναξιοποίητη μέχρι σήμερα, ανάληψης μέτρων στο σύνολο κάποιου τομέα. Έρευνα του είδους αυτού θα κάλυπτε μεγάλο πλήθος εννοιών, συνεπώς και όρων. Για να μειωθεί η απαιτούμενη ποσότητα εργασίας, θα μπορούσε να μειωθεί η ένταση της έρευνας υπέρ της επέκτασής της, με παραγωγή συντελεστών εμφύτευσης αυξημένου περιθωρίου σφάλματος. Τότε όμως το θετικό θα ήταν πως θα μπορούσε να σκιαγραφηθεί η συνολική εικόνα της χρησιμοποίησης όρων κάποιας σφαίρας δραστηριοτήτων και όχι μόνο η εικόνα κάποιου περιορισμένου υποτομέα. Δεν πρέπει να διαφεύγει πως, αν και αποφέρει κέρδος από άποψη ταχύτητας, η διαδικαστική αυτή απλούστευση δίνει, πορισματικά, λιγότερο αξιόπιστα αποτελέσματα.

Είναι εύκολο να προσδιοριστούν οι δυνητικοί χρήστες ενός ορομετρικού λογισμικού. Πρώτοι ανάμεσά τους τοποθετούνται οι κρατικοί οργανισμοί με γλωσσική αποστολή. Στους οργανισμούς αυτούς η ορομετρία προσφέρει έγκυρα και αξιόπιστα αποτελέσματα για τις προσπάθειές τους στην ορολογική και γλωσσική διευθέτηση. Εννοείται ότι κάθε οργανισμός που ενδιαφέρεται να έχει γνώση σχετικά με τη χρησιμοποίηση όρων από τα μέλη του, με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της ορολογίας του και της επικοινωνίας του, θα έχει επίσης όφελος να προβεί σε έρευνα αυτού του είδους.

Το λογισμικό, που αναπτύχθηκε από το David Nadeau στο Κέντρο ερευνών για τις γλωσσικές τεχνολογίες του Καναδά, προβλέπει διεπαφή Ιστού, οπότε η χρησιμοποίησή του αποκεντρώνεται¹. Τον παρελθόντα Μάρτιο το Barçah έλαβε τιμητική διάκριση στο 7^ο γκαλά

¹ Το λογισμικό έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: γλώσσα προγραμματισμού: C# (πλευρά χρήση) και ASP.NET (διεπαφή Ιστού)· λογισμικό ευρετηρίασης: Coveo Enterprise Search·

αριστείων της γαλλικής γλώσσας για τις τεχνολογίες πληροφοριών, που οργανώθηκε από τον Οργανισμό γαλλικής γλώσσας του Κεμπέκ σε συνεργασία με την Ομοσπονδία πληροφορικής του Κεμπέκ. Τα αριστεία της γαλλικής γλώσσας τιμούν τις εξαιρετικής σημασίας εργασίες επιχειρήσεων και οργανισμών στον τομέα της χρησιμοποίησης και της προώθησης της γαλλικής γλώσσας στις τεχνολογίες των πληροφοριών.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Οι προοπτικές έρευνας και ανάπτυξης είναι πολυάριθμες. Στο λογισμικό πρέπει να επέρχονται συνεχώς τελειοποιήσεις, μεταξύ των οποίων και βελτιώσεις της διεπαφής καθώς και μεθοδολογικές βελτιώσεις. Η πραγματική όμως πρόκληση βρίσκεται στην αυτόματη άρση αμφισημιών των συγκεκριμένων, που μέχρι σήμερα πραγματοποιείται όχι αυτομάτως. Για να επιτευχθεί αυτό, οι ερευνητές του Κέντρου ερευνών στον τομέα των γλωσσικών τεχνολογιών έχουν στη διάθεσή τους, χάρη στο Barçah, δεξαμενή ολόκληρη με χιλιάδες συγκεκριμένα, για διάφορους τομείς, όπου έχουν αρθεί όχι αυτομάτως οι αμφισημίες: καθεστώς συνταξιοδότησης, παπούτσια, γκολφ, ναυοτεχνολογίες. Τα συγκεκριμένα αυτά αποτελούν πρώτη ύλη αναγκαία για την εκμάθηση από τα μηχανήματα. Η αυτόματη άρση αμφισημιών θα μείωνε σημαντικά το χρόνο τον απαιτούμενο για τη χρησιμοποίηση της ορομετρίας, διευκολύνοντας την εκτέλεση συχνότερων μετρήσεων εμφύτευσης. Ευρύτερα ακόμη, το έργο θα συμβάλει στην πρόοδο των γνώσεων για την άρση αμφισημιών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

AUGER, P. « Francisation et terminologie : l'aménagement terminologique », dans Guy Rondeau et Juan Carlos Sager (réd.), *Termia 84 : terminologie et coopération internationale : la terminologie, outil indispensable au transfert des technologies. Colloque international de terminologie, Luxembourg, 27-29 août 1984*, [Québec], Girsterm, 1986, p. 47-55.

CORBEIL, J.-C. *L'aménagement linguistique du Québec*, coll. Langue et société, 3, Montréal, Guérin, 1980, 154 p.

QUIRION, J. *La mesure de l'implantation terminologique : proposition d'un protocole. Étude terminométrique du domaine des transports au Québec*, coll. Langues et sociétés, n° 40, Montréal, Office québécois de la langue française, 2003a, 225 pages.

QUIRION, J. « Methodology for the Design of a Standard Research Protocol for Measuring Terminology Usage », *Terminology*, 9, 1, 2003b, p. 29-49.

Jean Quirion

Directeur du Département d'études langagières
Chercheur associé au Centre de recherche en technologies langagières
Université du Québec en Outaouais
C.P. 1250, succursale Hull
Gatineau (Québec) J8X 3X7
Canada

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ (του Μεταφραστή)

ΓΑΛΛΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΡΟΛΟΓΙΟ

Γαλλικός όρος	Ελληνικός όρος
aménagement (terminologique)	(ορολογική) διευθέτηση
changement (terminologique)	(ορολογική) μεταβολή
coefficient d'implantation	συντελεστής εμφύτευσης
contexte	συγκείμενο
corpus	σώμα υλικού
désambiguïsation	άρση (των) αμφισημιών
désigner (une notion)	κατασημαίνω (κάποια έννοια)
diffuser (des termes)	διαχέω (όρους)
enquête (terminométrique)	(ορομετρική) έρευνα
étape (de l'aménagement terminologique)	στάδιο (της ορολογικής διευθέτησης)
exercice terminométrique	εγχείρημα ορομετρίας
fonction	λειτουργία
groupement (notionnel)	(εννοιακή) ομαδοποίηση
implantation (terminologique)	εμφύτευση (όρων)
interrogation	ερωτηματοθέτηση
langues en contact	εφαπτόμενες γλώσσες
occurrence	εμφάνιση (αναφέρεται σε όρο)
processus (de changement)	διεργασία (μεταβολής)
terminologie (utilisation d'une ~)	(χρησιμοποίηση) ορολογίου
terminométrie	ορομετρία
usage (terminologique)	χρησιμοποίηση (όρων)
vecteur (de diffusion)	φέρον μέσον (διάχυσης)/φορέας (διάχυσης) (απόδοση ανάλογα με την περίπτωση)
vocabulaire (emploi d'un ~)	(χρήση) λεξιλογίου